D17 LKA

Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

Europos LIETUVIS

Nr. 15 (2050) Londonas, 1989 m. balandžio 19 d. XLIII

MARIJAMPOLĖ — NE KAPSUKAS

Pagal iš Lietuvos gautas informacijas, Kapsuko miestui yra sugrąžintas Marijampolės vardas. Dabar esą laukiama oficialaus potvarkio tuo klausimu paskelbimo. Pastarosiomis dienomis prie aukščiausios tarybos patalpų Vilniuje įvyko net keli piketai, reikalaujant miestui sugrąžinti Marijampolės vardą. Tam reikalavimui paremti netgi buvo badaujančiųjų. Kapsuko liaudies deputatams nusprendus, kad miesto vardą galima pakeisti tik referendumo keliu, referendumas buvo pravestas ir apie 70 procentų jame dalyvavusių pasisakė už Marijampolės vardo grąžinimą.

VILNIUJE ĮSIKŪRĖ DARBININKŲ SĄJUNGA

Kovo 14 Vilniuje įsikūrė Darbininkų sąjunga. Jos užsibrėžti tikslai yra kova už darbininkų ekonominius interesus, Persitvarkymo Sąjūdžio rėmimas ir kova už Lietuvos suverenitetą. Sąjungos nariai svarsto galimybę suorganizuoti naują Lietuvos darbininkų partiją. Taigi, kaip pastebi apžvalgininkai, įsisteigusią Darbininkų sąjungą galima laikyti besikuriančios Lietuvos darbininkų partijos branduoliu. Užsienio spaudos agentūros atkreipia dėmesį, kad Lietuvoje įsisteigusios Darbininkų sąjungos skyriai veikia ne tik Vilniuje, bet ir Kaune, Klaipėdoje, Molėtuose ir Kretingoje. Pagal turimas žinias, kol kas veiksmingiausiai pasireiškia Kauno darbininkai. Visoje Lietuvoje Darbininkų sąjungos skyrių aktyvam priklauso beveik tūkstantis darbininkų, iš viso narių jau yra apie keturi-penki tūkstančiai.

ATGAIVINTA LIETUVOS KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ PARTIJA

Vasario 10 d. Vilniuje įvyko asmenų grupės susirinkimas dėl Lietuvos krikščionių demokratų partijos atgaivinimo. Grupės branduolį sudarė trylika asmenų, kurie savo pirmininku išrinko Viktorą Petkų, o jo pavaduotoju kun. Edmundą Paulionį. Spausdiname grupės paskelbtą pareiškimą dėl Lietuvos krikščionių demokratų partijos atgaivinimo.

Remdamiesi 1989 m. vasario 10 d. sukurtos Lietuvos Krikščionių demokratų partijos atgaivinimo grupės branduolio rezoliucija skelbiame, kad Lietuvos Krikščionių demokratų garbės nariai yra kardinolas Vincentas Sladkevičius ir vyskupas Antanas Vaičius. Lietuvos Krikščionių demokratų partija vadovausis 1904 m sudaryta prel. Jono Mačiulio-Maironio, prel. Aleksandro Jakšto-Dambrausko, vyskupo Pranciškaus Būčio, pasitariant su palaimintuoju arkivyskupu Jurgiu Matulaičiu, kan. Juozu Tumu-Vaižgantu bei kitais, pirmąja Lietuvos Krikščionių demokratų partijos programa, taipogi jos vėlesnėmis redakcijomis, pritaikant šių dienų realijoms.

Lietuvos Krikščionių demokratų partijos programai bei įstatų paruošimo komisijai vadovauti išrinktas teisininkas Povilas Šilas. Lietuvos Krikščionių demokratų partijos atgaivinimo grupės branduolio, kuris susideda iš 13 asmenų, pirmininku išrinktas Viktoras Petkus, pavaduotoju kun. Edmundas Paulionis. Besikuriančių Lietuvos Krikščionių demokratų partijos grupių koordinavimas pavedamas Petrui Gražuliui ir Vytautui Bogušiui. Minėti asmenys šias pareigas eina iki Lietuvos Krikščionių demokratų partijos suvažiavimo, kuris numatomas vasarą.

Pasirašė Lietuvos Krikščionių demokratų partijos atgaivinimo grupės branduolio nariai: Viktoras Keturakis (Krikščionių demokratų partijos narys nuo 1923 m.), Viktoras Petkus, kun. Edmundas Paulionis, kun. Vincentas Vėlavičius, kun. Alionidas Budrius, Povilas Šilas, Vytautas Bogušis, Kazimieras Kryževičius, Kazimieras Momkus, kun. Kazimieras Gražulis, Alfredas Macijauskas, Jadvyga Bieliauskienė, Petras Gražulis.

Vilnius, 1989 m. vasario 16 d.

METINIS SUVAŽIAVIMAS

DBLS 41-mas metinis suvažiavimas prasidėjo 1989 m. balandžio 8 d. 13 val. Suvažiavimą pradėjo CV pirmininkas Jaras Alkis. Pasveikinęs Lietuvos Atstovą D. Britanijoje V. Balicką ir Ponią, atstovus ir svečius, jis paprašė tylos minute pagerbti mūsų mirusiuosius — P. Mašalaitį, dr. S. Kuzminską, K. Bivainį ir kitus.

Po to, Sąjungos pirmininkui pasiūlius, buvo išrinkti: J. Zokas — suvažiavimo pirmininku ir H. Gasperas — sekretorium.

Į sveikinimų komisiją buvo išrinkti: H. Vaineikis, J. Vilčinskas ir M. Bajorinas.

CV suvažiavimui pasiūlyta dienotvarkė buvo priimta.

Sąjungos pirmininkas J. Alkis paprašė Lietuvos Atstovą V. Balicką tarti žodį (Jo kalba atspausdinta *EL* 14 nr.).

3-ju dienotvarkės punktu — pagerbimai ir sveikinimai — buvo pranešta, kad Anicetas Bučys yra Sąjungos garbės narys ir ta proga LA V. Balickas jam įteikė atatinkamą pažymėjimą. A. Bučys, atsakydamas, trumpai apibudino savo lietuvišką veiklą ir padėkojo CV ir visiems nariams už suteiktą garbę.

VLIKO ir PLB sveikinimus perskaitė pirm. J. Alkis ir paminėjo, kad PLB pirmininkas netrukus atvažiuosiąs į Londoną.

Sveikinimai taip pat gauti iš LSS Europos Rajono vado, Sąjungos garbės nario P. Varkalos ir iš Škotijos lietuvių K. Savonio ir Z. Sledziausko.

Po trumpų diskusijų nutarta 40-to suvažiavimo protokolo priėmimą svarstyti sekančią dieną.

Pradėdamas pranešimus, pirm. J. Alkis nurodė, kad jo pranešimas jau buvo atspausdintas *EL* ir pridūrė, kad Vilniaus folklorinis ansamblis iš 27 narių ketina birželio mėn. atvažiuoti į Angliją koncertuoti. Kalbėdamas apie tautiečių iš Lietuvos apsilankymus Anglijoje bendrai, pirmininkas manė, kad mes turėtume atidaryti savo duris ir širdis *visiems* kurie atvyksta iš tėvynės.

CV narys B. Butrimas informavo apie finansinį Sąjungos stovį.

Organizaciniais reikalais kalbėjo CV narys E. Šova pažymėdamas, kad mes turime organizuotis ir veikti tol kol Lietuva atgaus nepriklausomybę. CV nariai kiek galėdami stengiasi lankytis skyriuose, susipažinti su viešąja nuomone ir padėtimi. Šiuo metu Sąjunga turi 19 skyrių ir daugiau kaip 700 narių. Į sąjungos veiklą stengiamasi įtraukti daugiau jaunimo, įskaitant tuos, kurie nekalba lietuviškai. Kalba neturėtų būti kliūtis mūsų veiklai. Londono lietuvių Maironio mokykla yra labai svarbi. Taip pat jaunuoliai ir jaunuolės Škotijoje bei Nottinghame mokosi lietuvių kalbos pavieniui. Skyriuose, kuriuose sumaniai ir patraukliai organizuojama lietuviška veikla, net svetimtautės žmonos jungiasi į darbą. Gaila, kad mūsų narių skaičius mažėja. Trys ketvirtadaliai narių yra jau pensininkai ir kai kuriuose skyriuose jaučiamas aptingimas, jų veikla yra minimali, vyrauja smulkūs kivirčai, trūksta visuomeninkų, silpni finansiškai. CV nariai negali aplankyti visų skyrių. Daugelyje vietų jaunimas pasyvus, jaunimo sąjungos veikla menka ir jauni žmonės atitolsta nuo lietuviškos veiklos. E. Šova skatino visus skyrius stengtis pritraukti daugiau naujų narių, jaunuolių, rengti vakarones, paskaitas, mokytis lietuviškai, gyvinti jaunimo veiklą.

CV narė V. Gasperienė kalbėdama lituanistinio auklėjimo klausimais pabrėžė, kad labai svarbu jaunąją kartą įtraukti į mūsų veiklą. Diskusijos su jaunimu jau vyksta, numatoma daugiau susitikimų su DBLJS atstovais. „Lynes" jau vėl pasirodė ir laukiama, kad jos dažniau lankys skaitytojus. V. Gasperienė kreipėsi į tėvus, kad per juos būtų verbuojamas jaunimas lietuviškam darbui tęsti. Skatinti jaunimą palaikyti ryšius su jaunais tautiečiai Lietuvoje, kurie nori su šiuo krašto jaunimu susirašinėti.

Kalbėdamas apie Sąjungos politinę veiklą CV narys A. Vilčinskas pranešė, kad šiais metais birželio mėn. numatomas deportacijų minėjimas, priėmimas Britų parlamente ir šį rudenį protesto demonstracija prieš Hitlerio-Stalino paktą

Jis pastebėjo, kad skyriai mažai informuoja CV apie savo politinę veiklą. Ryšiuose su tauta turėtume prisilaikyti šių principų: padėti tautai, siekti pilnos nepriklausomybės, nepažeisti *de jure* nepripažinimo. Santykiai su svečiais iš Lietuvos turi būti glaudūs — reikia su jais kalbėti, sužinoti kaip galima jiems padėti, ką jie galvoja ir pan. Mes turim padėti siekti pilnos nepriklausomybės Lietuvai, bet taip pat remti visus žingsnius, kurie veda į ekonominį savistovumą. Jei Lietuva pasieks šį savistovumą, jai reikės prekiauti su užsieniu. Bet tam ji neturi patyrimo, gal nėra pakankamo skaičiaus mokančių angliškai, o ši kalba yra labai svarbi užsienio prekyboje. Mes galėtume jiems padėti įsteigę fondą iš kurio skirtume stipendijas tautiečiams iš Lietuvos lankyti kursus Vakarų mokyklose, sakykim, Londono prekybos mokykloje. Taip pat Lietuvoje yra reikalinga parama kovojant prieš taršą. Galėtume padėti ir istorikams, siekiantiems ištirti vakaruose esamą archyvinę medžiagą. Vilniaus universitetas dabar gali be Maskvos tarpininkavimo užmegzti ryšius su vakarų universitetais, nepažeisdami *de jure* nepripažinimo.

Tarybos pirmininkas J. Levinskas savo pranešime ragino LNB direkciją glaudžiau bendradarbiauti su Sodybos vedėju. Jo nuomone, Tautinės Paramos Fondas turėtų būti perorganizuotas į Lietuvos Fondą, kuris remtų įvairias lietuviškas organizacijas. Mūsų jaunimas turėtų arčiau bendradarbiauti su skyriais ir vietoje prašę platinti loterijų bilietus, jie patys turėtų vykti į skyrius, patys platinti bei informuoti apie savo veiklą.

Tautos Fondo pranešime buvo nurodyta, kad jis remia Eltos biuletenio spausdinimą. Fondo įplaukos didėja.

J. Bendorius Tautos Paramos Fondo vardu nurodė, kad Fondas finansiniai yra stiprus, bet jo lėšos gali būti naudojamos tiktai jo tiesioginei paskirčiai, kaip to norėjo mirusieji, pervesdami savo palikimus Fondui. Fondo lėšų naudojimas kitiems tikslams prieštarautų mūsų mirusiųjų valiai.

DBLJS vardu kalbėjo E. Kvietkauskas, jis supažindino su Jaunimo Sąjungos praėjusių metų veikla ir planais ateičiai. V. Gasperienė jo pranešimą papildė sakydama, kad DBLS ir DBLJS susirinkę bendrai svarstė lietuvišką veiklą ir tokie susirinkimai yra numatomi ir ateityje.

Mandatų komisijos vardu K. Tamošiūnas pranešė, kad 24 atstovai suvažiavime atstovauja 18 skyrių su 732 nariais. Vėliau diskusijose buvo pažymėta, kad mūsų gretos ne mažėja, o didėja, Sąjunga šiais metais turi 40-čia narių daugiau negu praeitais metais.

Lietuvių Namų Bendrovės akcininkų susirinkimo metu nusiskundė, kad ne visi akcininkai gauna pakvietimą i susirinkimą, nes pakvietimai siunčiami tiktai *EL* prenumeratoriams. Direktorių valdybos vardu į tai buvo atsakyta, kad siųsti pakvietimus atskirai kiekvienam akcininkui yra neįmanoma, nes daugelio adresai yra pasikeitę. Todėl visi norintieji gauti pakvietimus turėtų parašyti.

Sekančią dieną vyko rinkimai į DBLS ir LNB organus, kurių rezultatus paskelbėme atskirai.Taip pat buvo patvirtintos rezoliucijos ir suvažiavimo sveikinimai.

Diskusijose ir svarstant klausimus ir sumanymus pasisakė daug atstovų. Kartais diskusijos buvo labai gyvos ir kartais kalbėjusieji vartojo galbūt ne visiškai pateisinamus užgaulingus žodžius. Bet tai kaip tik ir demonstravo jų visų susirūpinimą Sąjungos ir LNB gerbūviu.

Tų diskusijų metu išryškėjo šie svarbiausi punktai:

VLIKAS ir PLB turėjo pasitarimų ir dabar vieningai veikia. Santykiuose su tautiečiais Lietuvoje ir svečiais iš Lietuvos Sąjunga vadovaujasi bendrais VLIKO ir PLB nurodymais. Taip pat buvo nuomonių, kad išeivijoje turime susitikti ir bendrauti su visais svečiais iš Lietuvos.

Santykiai su jaunimu turi būti puoselėjami. Jaunimas turi būti įtrauktas į bendrą veiklą. Dalies jaunų žmonių nemokėjimas lietuviškai neturėtų kliudyti

(Nukelta į 4 puslapį)

DBLS naujasis Garbės Narys Anicetas Bučys „Tėviškės" ansambliečių tarpe Bradfordo lietuvių „Vyties" klube.

DBLS TARYBOS VALDYBA 1989/90 METAMS

Balandžio 9 d. DBLS ir LNB suvažiavime du Tarybos nariai buvo perrinkti ir R. Grupiljonaitei pasitraukus, naujai — išrinktas H. Gasperas. Balandžio 11 d. Tarybos valdyba pareigomis pasiskirstė šiaip: J. Levinskas — pirm., G. Ivanauskienė — vice-pirm., A. Podvoiskienė — sekr. ir J. Bliūdžius bei H. Gasperas — nariai.

Sveikiname naująją Tarybos valdybą ir linkime jai daug nuveikti lietuviškoje veikloje.

LIETUVOJE

Demokratų veikla

Lietuvos demokratų partija paskelbė savo biuletenį, kurio pirmas numeris išėjo š.m. kovo 9 d. Jame išspausdinta LDP rezoliucija, patiekta Sąjūdžio Žemdirbių suvažiavimui. Demokratų partija reikalauja atkurti privatų Lietuvos valstiečių ūkį, grąžinti žemę ūkininkų nuosavybėn nemokamai. Besikuriantiems ūkininkams reikalaujama teikti ilgalaikes ir trumpalaikes paskolas ir negrąžinamas subsidijas. Žemės mokesčiai mokėtini pagal pradinę žemės vertę. Lietuvos vyriausybė turės garantuoti ūkininkų valstybinį socialinį aprūpinimą ir draudimą, t.y. senatvės ir invalidumo pensijas, pinigines kompensacijas nederliaus ir stichinių nelaimių atvejais.

Rezoliucijoje sakoma, kad tik laisvos suverenios Lietuvos ūkininkas padės atkurti kaime iniciatyvą, darbštumą, dvasingumą ir kultūrą. Mylėdami savo žemę, neterš aplinkos, teiks mums ir pasauliui švarius, skanius ir maistingus produktus.

Vilniaus Katedros aikštėje suruoštame mitinge Vasario 16 d. Lietuvos demokratų partijos vardu kalbėjo P. Pečeliūnas. Jis kvietė Lietuvos komunistus atsiskirti nuo TSKP ir tapti suverenia LKP. Kvietė prisidėti kuriant tikrą Lietuvos parlamentą, žengiant pirmą realų žingsnį į Lietuvos Nepriklausomybę.

Rašytojų pasisakymas

Kovo 16 d. įvykęs Lietuvos TSR rašytojų sąjungos visuotinas susirinkimas nutarė pasiųsti keletą telegramų.

Telegramoje Čekoslovakijos SR vyriausybei Lietuvos rašytojai pasisako prieš rašytojo ir dramaturgo Vaclavo Havelo įkalinimą. Tas kovotojas už žmogaus teises jau trečią kartą yra kalinamas. Lietuvos rašytojai ragina Čekoslovakijos vyriausybę išlaisvinti jį ir kitus žmones, nukentėjusius už savo įsitikinimus.

Lietuvos rašytojai, taip pat pasmerkė Irano Islamo Respublikos valdžią už ketinimus susidoroti su anglų rašytoju Salmanu Rušdžiu, knygos „Šėtono eilės" autoriumi.

Apie Klaipėdos uostą

Derybos tarp TSRS ir Vokietijos transporto ministrų Bonoje buvo aptartos, kokios yra galimybės organizuoti susisiekimą tarp dviejų šalių uostų jūros geležinkelio perkėla. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Ministrų Taryba dėl ekologinių priežasčių yra prieš Klaipėdos uosto panaudojimą, buvo svarstoma galimybė panaudoti Kaliningrado (Karaliaučiaus) srities uostą. Vokietijoje tinkamiausias uostas — Liubekas.

Rūpestis — neformalios organizacijos

LKP Centro Komitete įvyko masinės informacijos priemonių vadovų pasitarimas, kuriame dalyvavo vidaus reikalų ministras S. Lisauskas, KGB pirmininkas E. Eismuntas, prokuroras V. Barauskas, LKP CK sekretorius V. Baltrūnas ir ideologijos skyriaus vedėjas J. Paleckis. Aptarti spaudos uždaviniai stiprinant kovą su „įstatymų pažeidimais". Pažymėta, kad „padėtį sunkina" kai kurių neformalių organizacijų požiūris į įstatymų laikymąsi.

„Po matuški" statyboje

Statybininkas L. Vilutis rašo „Tiesoje" (III.27), apie netvarką projektavimo institutuose. „Nors lietuvių kalba mūsų Respublikoje įsaku patvirtinta valstybine, Lietuvos projektavimo institutai techninę dokumentaciją po senovei, net ir kaimiškoms statyboms, ruošia rusų kalba."

Lietuviškas knygynas Suvalkuose

TIESA (III.26) praneša, kad Suvalkuose pradėjo veikti pirmas Lenkijoje knygynas, kur lietuviškos knygos turės nuolatinę vietą. Iki šiol Lenkijos lietuviai lietuviškas knygas galėjo gauti tik per Maskvą, ar privačiu keliu. Naujame knygyne prekiaus Suvalkų gyventoja Danutė Sakalauskaitė, kuri gavo pirmą siuntą grožinės literatūros.

GEDIMINAS MERKYS

Praeitų metų gruodžio 14 ir 15 d., Vilniaus radijas laidoje užsienio lietuviams transliavo pokalbį su paskutinio nepriklausomos Lietuvos ministerio pirmininko Antano Merkio sūnumi, Gediminu Merkiu. Čia pateikiame to pokalbio aprašymą:

Gediminas Merkys sako, kad jų šeima buvo deportuota į Sovietų Sąjungą 1940 m. liepos 17 d. Anot jo, išvežimas vyko taip: „Mano tėvas buvo bute, o mes su mano motina buvom mieste. Mus ten apgaulės būdu pavyko pagauti ir mus visus liepos 17 d. išvežė iš Lietuvos. Vežė, reikia pasakyti, ne gyvulių, o normaliame vagone. Vieną dieną užtrukus Maskvoje, mano tėvui buvo pasakyta, kad Tarybų Sąjungos vidaus reikalų komisaro Berijos asmenišku nurodymu jam paskirta gyventi Saratovo mieste".

Saratove jie gavo mažiuką namą. Priešais tą namą gyveno didžiausia grupė seklių, kurie sekė kiekvieną Antano Merkio ir jo šeimos žingsnį. Buvo pasakyta, kad jie turėjo teisę vaikščioti po Saratovą, bet niekur negalėjo išvažiuoti. Antanas Merkys gaudavo tam tikrą sumą pinigų tam, kad jis nedirbtų ir neturėtų jokių kontaktų. Jei jis kartais sutikdavo kokį žmogų Saratove ir su juo kalbėdavo, tas žmogus tuojau būdavo seklių klausinėjamas apie ką buvo kalbėta, ar buvo kokie nors ryšiai su Lietuva. Bet kokie ryšiai su Lietuva nutrūko 1940 metais. Patys baisiausi išbandymai prasidėjo 1941 m. birželio 26 d., kada visa Merkio šeima buvo patalpinta į kalėjimą.

Gediminas Merkys buvo paleistas iš kalėjimo 1954 metais, po Stalino mirties, ir gavo leidimą grįžti į Kauną. Čia jis pradžioje dirbo kaip afišų, plakatų klijuotojas.

Paklaustas, kaip jo tėvas vertino 1940 m. birželio situaciją Lietuvos ir Pabaltyje, Gediminas Merkys pasakė: „Kai buvo gautas sovietų ultimatumas, kai tarybiniai daliniai įėjo į visus Lietuvos miestus ir miestelius ir kai į Lietuvą atvyko ypatingas įgaliotinis Dekanozovas, aš pats prisimenu tėvo pasakojimą, kad Dekanozovo taktika buvo tokia: iš vienos pusės jis tvirtino mano tėvui Antanui Merkiui, kad nei jam nei kitiems Lietuvos valstybiniams veikėjams negręsia nei mažiausias pavojus. Atseit, Skučas ir Povilaitis nukentės, bet kiti, jokiu būdu. Iš kitos pusės, pats Dekanozovas primindavo, ar žinojo mano tėvas, kas tai yra NKVD ir Čeka. Buvo tokia taktika: iš vienos pusės grasinti, iš kitos pusės raminti. Aš dar prisimenu, kad prieš išvykstant Smetonai į Vokietiją, Smetona kelis kartus kartojo mano tėvui: „išveš ir sušaudys". Kaip aš supratau, mano tėvas tuo nelabai tikėjo. Jis buvo teisininkas, jam atrodė, kad be teisinių normų nieko daryti negalima".

Toliau Gediminas Merkys sako, kad Antanas Merkys nebandė ieškoti prieglobsčio Vokietijoj ir dėlto, nes kaip buvęs Klaipėdos krašto gubernatorius, jis žinojo, kad Vokietijoje jis būtų internuotas. O tas žodis „internuotas" jam buvo baisus. Jis skaitėsi kaip tam tikras anti-vokietininkas ir, aišku, bijojo vokiečių.

Kalbėdamas apie gyvenimą Saratove, Gediminas Merkys pasakė: „Mus ypatingai veikė tai, kad nebuvo jokių ryšių su Lietuva. Antaną Merkį ypatingai slėgė nepaprasta izoliacija. Iš kitos pusės, jis labai daug skaitė. Kai gyvenome Saratove, iš Lietuvos atvykdavo kokie tai tardytojai. Jie tardė. Prisimenu, iš mano tėvo buvo reikalaujama, kad jis parašytų, kad Generolas Vitkauskas buvo pasiųstas Povilaičio žvalgybos infiltruoti į komunistinį judėjimą. Matyti, prieš generolą Vitkauską taip pat buvo rengiama kokia nors byla, arba atsargumo dėliai buvo renkama medžiaga, kad jei jis būtų nepaklusnus, jį taip pat būtų galima pasodinti. Mano tėvo sveikatos stovis nebuvo blogas, jis bandė įsidarbinti, bet jam buvo pasakyta, kad jis gauna tam tikrą sumą pragyvenimui ir čia dirbti nėra ko. Aš pilnai tai supratau, nes įsidarbinus izoliacija sumažėtų, galėjo prasiskverbti informacija iš Lietuvos. O kai jis nieko nedirbo, kai mes vaikščiojome po miestą, izoliacija buvo šimtaprocentinė. 1954 m. rugpiūčio 27 d. Antanas Merkys buvo paleistas iš Vladimiro kalėjimo. Jis norėjo Vladimire pradėti darbą kaip juriskonsultas, bet sveikata jau buvo pašlijusi. Jam jau buvo 67 metai. Kaip ligonis jis buvo perkeltas į Milenkų invalidų namus ir ten mirė".

Gediminas Merkys ir jo motina, grįžę į Lietuvą, buvo rehabilituoti. Prieš tris ar keturis mėnesius sūnus Gediminas kreipėsi į Aukščiausią Tarybą prašydamas rehabilituoti jo tėvą, bet iki šiol jokio atsakymo negavo.

Sūnus Gediminas dabar yra docentas Kauno Politechnikos Institute.

J.B.

PROJEKTAS PALAIMINTOJO JURGIO MATULAIČIO BAŽNYČIAI

Lietuvos Architektų sąjunga ir Vilniaus arkivyskupijos kurija paskelbė respublikinį konkursą Palaimintojo Jurgio Matulaičio bažnyčios projekto sudarymui. Bažnyčios projektavimui numatytas sklypas yra Vilniaus miesto Viršuliškių rajone tarp Kosmonautų ir projektuojamos Ozo gatvės. Projekte be bažnyčios patalpų numatytas taip pat ir administracinis-gyvenamasis kompleksas. Nustatytos apimties konkursinė medžiaga turi būti pateikta Architektų sąjungai ligi šių metų birželio 15 d. Geriausių konkurso projektų premijavimui bus paskirtos trys premijos: pirmoji — penkių tūkstančių rublių, antroji — trijų tūkstančių ir trečioji — dviejų tūkstančių. Autorius arba autorių kolektyvas laimėjęs pirmąją premiją turės pirmumo teisę ruošti galutinį projektą. Projektam vertinti yra sudaryta vyskupo Julijono Steponavičiaus pirmininkaujama vienuolikos asmenų komisija.

NIJOLĖS SADŪNAITĖS PRISIMINIMAI PRANCŪZŲ KALBA

„Meilė yra nemari", — tokia antrašte Paryžiuje yra išleistas buvusios sąžinės belaisvės Nijolės Sadūnaitės prisiminimų antrosios dalies prancūziškas vertimas. Kišeninio formato apie 120 puslapių knygą atspausdino tarptautinės organizacijos „Pagalba vargo Bažnyčiai" prancūzų skyrius, įvadą parašė Prancūzijos lietuvių silovados direktorius prelatas Jonas Petrošius. Pirmuosiuose savo prisiminimuose „Kaip patekau į KGB objektyvą", kurie prieš kelerius metus buvo atspausdinti įvairiomis kalbomis, tarp jų ir prancūziškai, Nijolė Sadūnaitė atpasakojo, kaip už religinę veiklą kagebistai ją pradėjo persekioti, aprašo jai iškeltą teismo procesą, nuteisimą sunkia laisvės atėmimo bausme, gyvenimą lageriuose ir tremtyje. Antrojoje prisiminimų dalyje buvusi sąžinės belaisvė aprašo savo išgyvenimus sugrįžus iš Mordavijos atgal į Lietuvą, kur saugumiečiai jos vis dar nepaliko ramybėje: jai gresė naujas areštas ir nauja baudžiamoji byla, dėl to ji buvo priversta slapstytis. Sadūnaitė prisiminimuose aprašo, kaip saugumiečiai su visa KGB galybe jos ieškojo, ją gaudė, jos nesuradę grubiai šantažavo ir terorizavo brolio šeimą. Prisiminimų autorė mintimis dar sugrįžta į kalinimo ir ištrėmimo vietas, ne tam, kad papildžius jos pačios patirtus išgyvenimus, bet norėdama papasakoti apie kitus kilnius ir taurius žmones, liepsnojusius nuostabia artimo meilės ugnimi. Toliau Sadūnaitė prisimena savo tėvus, vaikystę, tėvų vaikam įdiegtą meilę Dievui, aprašo savo gyvenimą ligi arešto. Nijolės Sadūnaitės gyvenimo raida, rašo knygos įvade prelatas Petrošius, atspindi nesuskaitomų kitų Tylos Bažnyčios kankinių patirtą likimą. Iš jų spinduliuoja nepaprasta vidinė jėga, ramybė, drąsa ir giedrumas, tikėjimo išugdyta žmonių meilė. Nijolė Sadūnaitė drauge su kitais savo tikėjimo broliais įsirikiuoja į pirmųjų gretas lietuvių kovoje už žmogaus ir tikinčiųjų teisių apsaugojimą.

KATASTROFA JONAVOJE

Visi didieji Vakarų laikraščiai, taip pat ir radijas bei televizija, plačiai pranešė apie Jonavos „Azoto" gamybiniame susivienijime įvykusią katastrofą. Čia, kaip žinoma, kovo 21 d. apsivertė ir sprogo dešimties tūkstančių kubinių metru talpos cisterna su amoniaku. Įvykus sprogimui kilo gaisras, kuris, pagal turimas informacijas, degė iki trečiadienio, o išsiveržę amoniako garai sudarė debesį, kuris išsiplėtė daugiau kaip 15 kilometrų. Pagal skelbiamas informacijas, šioje baisioje katastrofoje žuvo šeši žmonės — penki įmonės darbininkai ir vienas ugniagesys, apie 50 žmonių buvo sužeisti, tarp jų aštuoni yra kritiškoje padėtyje. Vakarų informacijos priemonės Jonavoje įvykusią nelaimę aptaria kaip „mažąją Černobilio katastrofą" Lietuvoje, ir rašo, jog galima įsivaizduoti, koks pasipiktinimas vyrauja Lietuvoje, prisiminus, kad Lietuvos mokslininkai, aplinkos ir gyventojų sveikatos apsaugojimu besirūpinantys asmenys, o ypač ekologininkai, vadinami „žalieji" ne kartą praeityje yra atkreipę valdžios dėmesį į Azoto gamybinio susivienijimo Jonavoje sukeliantį pavojų gamtos aplinkai ir žmonėms. Prėjusių metų rugpjūčio mėn. kaip tik Jonavoje buvo surengtas ekologinis protesto žygis, bet nepaisant jo ir daugelio kitų protesto žygių, valdžia nesiėmė konkrečių ir veiksmingų priemonių pavojui pašalinti, konkrečiai nenusprendė uždaryti gamybinį susivienijimą, kol dar nebuvo per vėlu. Dabar įvykusi katastrofa, nuaidėjusi po visą pasaulį, akivaizdžiai paliudija, kokios sunkios gali būti tokio aplaidumo pasekmės. Kaip pastebi apžvalgininkai, Jonavoje įvykusi nelaimė labai rimtai suaktualina ir Iganlinoje tebeveikiančios atominės jegainės problemą. Apžvalgininkai reiškia nuomonę, jog būtų neteisinga ilgiau užtęsti Ignalinos jėgainės uždarymą. Šiuo klausimu Lietuvos valdžiai atitenka labai didelė atsakomybė. Ar nereikėtų imtis apsisaugojimo priemonių, kol dar ne per vėlu? Užsienio spaudos agentūros atkreipia dėmesį, kad net sovietinės valdžios dienraštis „Izvestijos", pranešdamos apie Jonavoje įvykusią katastrofą sako, jog jau yra atėjęs laikas respublikų valdžiom suteikti daugiau ekonominės autonomijos. Tragiškas įvykis Jonavoje, rašo Izvestijos, akivaizdžiai liudija, jog respublikose esančios pramonės įmonės ir gamybiniai susivienijimai privalo būti kontroliuojami vietinių valdžių, o ne Maskvoje esančios ministerijos. *VAT.R*

PEDAGOGINIS INSTITUTAS ŠVENČIA 30 M. SUKAKTĮ

Pedagoginis Lituanistikos institutas Čikagoje atžymėjo savo įsikūrimo trisdešimtmetį. Sukakties proga buvo surengtas iškilmingas susirinkimas, kurio metu buvo įteikti diplomai dvidešimčiai šiais metais institutą baigusių studentų. Nuo instituto įsikūrimo prieš trisdešimt metų, jo pravedamus kursus yra lankę iš viso 530 studentų, iš kurių 182 yra gavę lituanistikos mokytojų diplomus. Nemaža dalis institutą baigusiųjų dabar dėsto išeivijos lituanistinėse mokyklose, yra įsijungę į lietuvių kultūrinę ir visuomeninę veiklą. Pedagoginis Lituanistikos institutas veikia Čikagos lietuvių jaunimo centro patalpose. Institutui vadovauja buvęs jo auklėtinis dr. Jonas Račkauskas. *T.Ž.*

PIETŲ AMERIKOS LIETUVIŲ KONGRESAS

Devintasis Pietų Amerikos lietuvių kongresas įvyks San Paolo mieste Brazilijoje, liepos 6-9 dienomis. Kongreso prengimu rūpinasi specialiai sudarytas komitetas. Kongrese dalyvaus lietuviai iš visų pagrindinių Pietų Amerikos kraštų: Brazilijos, Argentinos, Urugvajaus, Venezuelos ir Kolumbijos. Į 9-tąjį Pietų Amerikos lietuvių kongresą Brazilijoje, bus kviečiami ir kituose pasaulio kraštuose įsikūrusių lietuviškų organizacijų atstovai. Pirmasis Pietų Amerikos lietuvių kongresas įvyko 1961 m. Buenos Aires mieste, Argentinoje.

ML

VYTAUTO LANDSBERGIO KALBA VASARIO 15 D. SEIME, KAUNE

1918 m vasario 16 aktas atsirado ypatingomis politinėmis ir karinėmis sąlygomis. Pagrindinės imperialistinės jėgos, pretenduojančios į Lietuvą kaip nuosavybę, atvirai varžėsi tarpusavy ir buvo sąlygiškai silpnos, senoji Rusijos imperija — jau ir žlugusi. Vakaruose ir Rytuose paskelbtoji visų tautų apsisprendimo teisė atitiko lietuvių tautos išpuoselėtam siekiui.

Laikas nesugrąžinamas, ir anų metų sąlygos negalėjo kartotis, niekada nepasikartojo. Tačiau Lietuvos Nepriklausomybės aktas lieka mums ir kaip nepamirštama istorijos gairė ir kaip didžiai pamokantis dokumentas.

Vienas jauniausių to akto signatarų, būsimasis diplomatas ir istorikas Petras Klimas rašė gyvenimo pabaigoje savo prisiminimuose:

„Mes pasirašėme nepriklausomybės skelbimo aktą bendrą visiems lietuviams, kokių pažiūrų jie bebūtų, jei tik nenutolę jie nuo tėvynės ir kurie brangina tėvų ir protėvių palikimą, trokšdami savitos laisvės.

To pagrindinio akto tekstas, kurį mes nustatėme solidarumo vedami, skyrėsi nuo visų ligi tol aplinkybių sužalotų pareiškimų. Jis buvo trumpas ir griežtai principinis, kitaip tariant, amžinas, prieš kurį gali reikštis tik atviri ar užsimaskavę priešai. Jo prasmė taip pat nesiriša su santvarka: ji pamate gali būti ir kapitalizmas, ir komunizmas. Ir jei komunizmas prieš jį statytųsi jau tuo pačiu faktu jis demaskuotųsi, kaip tarnaująs kitos tautos imperializmui, kuris smelkiasi vyrauti ir skelbti, t.y. kitą tautą savo plėtrai išnaudoti."

Taip jau iš laiko distancijos komentuojama, įvertinama nuosaikumas ir įžvalgumas, kurį parodė 1918 m. Lietuvos Taryba, nesiėmusi konkrečiau apsireikšti, kokia bus ta atkuriamoji nepriklausoma valstybė. Santvarka yra liaudies, tautos, gyventojų pasirinkimas. Jie spręs, kai galės spręsti, žinoma, pernelyg nedelsdami. Todėl Nepriklausomybės paskelbtame akte aiškiai sakoma: „Lietuvos Valstybės pamatus ir jos valstybinius santykius su kitoms valstybėmis privalo galutinai nustatyti kiek galima greičiau sušauktas Steigiamasis Seimas, demokratiniu būdu visų jos gyventojų išrinktas."

Ar nėra čia prieštaravimo? — juk Taryba atskiria Lietuvą nuo buvusių valstybinių ryšių su kitomis tautomis, tai yra valstybėmis, o būsimas Steigiamasis Seimas vėl „privalo galutinai nustatyti jos" santykius su kitomis valstybėmis.

Prieštaravimo nėra, nes išskiriamos prerogatyvos; be to, pirmasis veiksmas sukuria veinintelę prielaidą teisėtam antrajam veiksmui, jeigu būtų nutarta jį vėliau daryti.

Šios Nepriklausomybės akto pozicijos, jų santykis — tai ir logikos, politikos pamoka...

Kita pamoka, jau minėta, tai atsisakymas skelbti būsimą krašto santvarką, kuri negali būti nei primetama, nei spėliojama.

Laisvė svarbiau, negu vadinamoji politinė ekonominė santvarka; savo ruožtu ir apie šią niekas nedraudžia galvoti, kaip tada galvojo ne tokie jau vieningi lietuviai, pasirašantys Nepriklausomybės aktą.

Dabar Lietuvoje pasigirsta net visai negudrių galvojimų. Spėliojama, ar bus kaip prieš karą?

Tikrai nebus — nei taip, kaip tada buvo, nei taip, kaip yra dabar. Bus kitaip — o tą jau reikia rimtai svarstyti, verta svarstyti, kad būtume pasiruošę tarti žodį ir kurti valstybę.

Savo ruožtu, svarstydami, kokios norime, kokios norėtume Lietuvos, tai kreipkime kaip klausimą jos žmonėms — kokios Lietuvos jūs norite?

Jei socializmo „pamatais", kaip tartų Nepriklausomybės aktas, tai kokį regim to sociaizmo turinį? Ar socializmas gali būti produktyvus ir žmoniškas? Tikriausiai gali, bet kaip to sieksime? Atsiėmę konstitucinę visos Lietuvos teritorijos ir jos turtų nuosavybę, kuri yra ir turi būti pripažįstama kaip Respublikos nuosavybė, kokias atskiras nuosavybes joje numatome, o kokias dar pasirinktų žmonės?

Svarstytina nuosavybės dogma, svarstytina ir valstybės. Žinome, kad ne žmonės turi tarnauti valstybei, o valstybė žmonėms, kad žmogų reikia ginti ir nuo jo valstybės, kad bet kurios valstybės vertė matuojama ne baime, kurią ji sukelia saviesiems ir kaimynams. Bet kiek dar daug veikėjų prie didžiųjų vairų, kurie mielai sutapatina save su valstybe ir nejaučia jokio moralinio nepatogumo, kad jų bijoma.

Neaiškūs žodžiai „valdžia", net ir „tauta". Žmonių valdžia, tarkim, žmonių rinktų, demokratiškai rinktų tarybų valdžia, tai kas kita, negu atgyvenusi, nepasiteisinanti grupinė vienvaldystė. Visuomenės daliai atstovaujanti grupė, kitaip tariant — partija, gali turėti tiek valdžios, teisėtos ir laikinos, kiek jai suteikia žmonių pasitikėjimas. Tik toks yra demokratinės teisinės valstybės pagrindas ir pavidalas, kurio atsisakant, valdžia uzurpuojama; reiškiasi hegemonija ir prievarta. Nuo 1926 m. pabaigos Lietuvos valstybės pamatus taisinėjo nebe demokratiškai rinktas Seimas, šiuo požiūriu nebebuvo šventai paisoma Nepriklausomybės akto ir tai prisidėjo prie Nepriklausomybės praradimo 1940-aisiais.

Tauta — etninė savoka, bet valstybėje ji gali virsti ir virsta pilietine sąvoka. Tąsyk tai jau žmonės, kurie pripažįsta ir jaučia Lietuvą kaip savo Tėvynę, susivokia ir saugosi, kad kas nors iš kitur nepanaudotų jų prieš Lietuvą. Tokie apsisprendę žmonės — Lietuvos žmonės, į kuriuos daug sykių kreipėmės, aiškindami šio krašto, tai yra bendras mūsų problemas, bendrą likimą. Bet yra dar nesupratusių arba pasidavusių klaidintojams. Tokie, deja, veiksmais ir šūkavimais pasisako, kad jie nėra Lietuvos žmonės. Šiandien, nors esame šventės išvakarėse, norisi tarti ir jiems: atsikvošėkite. Ne jau norite pasitarnauti blogiu. Juk sustabdyti *dvasios laisvėjimo* pažangą, apgaulingai skelbti vien kai kurių praktinių klausimų sprendimą — tai būdas, kaip sustabdyti pažangą apskritai. „Ten mes jau buvome", sakė žymus Respublikos svečias, bet jo tautiečiai Lietuvoje turbūt neišgirdo protingų žodžių.

Pasakysiu jiems tiesiai — saugokitės tokių savo vadų, kurie įrašo į jūsų veiksmus vieną blogą prasmę — prisipažinimą, kad esate Lietuvai svetimi. O mes sakome — nebūkite svetimi.

Ir dar keli žodžiai apie žmones, apie tautą. Tauta niekam nepriklauso. Jeigu kiti savinasi ir lemia jos likimą jie elgiasi beteisėtai. Tauta pati pasirenka kelią — arba gaivalingai, savo būdo vedama, arba sąmoningai atsižvelgdama į paprotį ir teisę, į suvoktą pareigą ir galimybę, pavedusi savo šviesuomenei apsvarstyti ir siūlyti tą pasirinkimą.

Nebrandžiai arba sutrikusiai tautai pasirinkimą gali siūlyti atsitiktinai pranašai, ir tai pasitaiko net ilgaamžės valstybinės patirties tautų kelyje.

Vėlgi nelaisvai tautai tariamąjį „pasirinkimą" primeta kiti, ir tai pasitaiko net XX a. pabaigoje.

Renkamasi tikslas, renkamasi ir kelias į tikslą. Tokia yra natūrali branda ir augimas, galimas, kai tautos niekas neprievartauja.

Prieš pusę šimtmečio prasidėjo modernusis ir sykiu barbariškiausias taip ilgai trukęs Lietuvos prievartavimas. Dabar, kai mūsų nedidelis kraštas ir jo darbštūs žmonės nori vėl tapti savimi, atgauti orumą ir pasitikėjimą, jiems būtina nauja savimonė. Tegu į tą savimonę susilieja geriausia, ką sukūrė ankstesnė Lietuvos minties tradicija, karti bei rūsti istorinė patirtis ir pasaulinį akiratį brėžiančios naujųjų laikų idėjos.

Kelias į mūsų norimą ateitį — tai ateities aiškinimosi kelias. Šūkiai vienoki ir kitoki blyksteli tame kelyje, tai paskatindami tai klaidindami, bet vedančioji pirmyn šviesa turi gimti širdyse ir protuose, sukurti sąmoningų žmonių bendriją. Ją gali vesti tikėjimas. Tebūnie tai visus vienijantis dorovinis ir pilietinis tikėjimas ir valingas nusiteikimas — Lietuva. Mūsų visų Lietuva, kuri turi teisę gyventi, kuri nori gyventi, kuri gyvens.

Vytautas Landsbergis

Vytautas Landsbergis yra Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo Tarybos pirmininkas.

„Europos Lietuvį" siuntinėjame į visus pasaulio kraštus. Užsisakykite „Europos Lietuvį".

SUTINKA NAJĄJĮ GANYTOJĄ

„Katalikų Pasaulio" vyriausio redaktoriaus pavaduotojo kun. Virginijaus Veilento pranešimas iš Panevėžio.

Šešerius metus Panevėžio vyskupija neturėjo savo vyskupo. Tad suprantamas dėmesys, pagarba ir meilė parodyta JE Juozui Preikšui, buvusiam Kauno vyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštaliniam administratoriui, o dabar Panavėžio vyskupijos apaštaliniam administratoriui.

Balandžio 1-mą dieną, nepaisant darganoto oro, vakare apie 19 val., ant Panevėžio parapijos ribos, apie 8-ni kilometrai nuo miesto, susirinko panevėžiečiai sutikti naująjį ganytoją. Iš Kauno atvykusį vyskupą nuoširdžiai pasveikino Sąjūdžio ir Tremtinio klubo atstovai, Katedros klebonas ir dekanas kun. Juozapas Antanavičius ir parapijiečiai. Didelė, įspūdinga mašinų kolona palydėjo vyskupą iki Panevėžio vyskupijos kurijos, kur jis ir atsisveikino su jį sutikusiais žmonėmis iki rytojaus Ingreso iškilmių.

Sekmadienį, dar gerokai prieš 12 val., gausūs tikinčiųjų būriai užpildė Katedros gatvę ir šventorių. Su pakilia nuotaika visi laukė naujojo ganytojo Ingreso į Panevėžio katedrą. Šventoriaus vartai papuošti vainikais ir šūkiu „Sveikiname ganytoją!". Džiaugsmingai gaudžiant katedros varpams, naująjį Panevėžio vyskupijos apaštalinį administratorių, titulinį Egnazijos vyskupą Juozą Preikšą sutiko Panevėžio vyskupijos kapitula, dekanai, kunigai, tikinčiųjų procesija. Giedant psalmę „Dievas mūsų prieglauda", vyskupas įžengė į katedrą. Sveikinimo žodį tarė prel. Kazimieras Dulksnys. „Mano, kaip vyskupijos valdytojo pareigos, atvykus paskirtam apaštaliniam administratoriui, pasibaigė. Ingreso proga sveikinu Jūsų Ekscelenciją savo, kunigų ir vyskupijos tikinčiųjų vardu, reikšdamas Jums meilę, pagarbą ir kartu visų norą Jums padėti kiek būsime reikalingi ir pajėgsime". Neužilgo prasideda iškilmingos šv. Mišios.

Panevėžio katedroje susirinkę tikintieji turbūt dar ilgai prisimins nuoširdų naujojo vyskupo pamokslą. „Kreipiuosi šiandien į Jus, mieli panevėžiečiai, nes Jūs būsite mano, o aš Jūsų. Netikėtas paskyrimas į šią gražią Aukštaitijos šventovę sukėlė man tam tikrą nerimą. Tačiau Jūsų nuoširdus ir įspūdingas sutikimas mane pradžiugino. Ir aš šiandien, kaip reikalauja Bažnyčios teisė, Jums, pamaldų metu prisistatau, kaip šios vyskupijos ganytojas". Praktinėje pamokslo dalyje, tarsi savo ir visų veiklos programoje, naujasis vyskupijos ganytojas pabrėžė reikalą burtis vienybėn, kad nebūtų susiskaldymų, kad visi būtų vienos dvasios ir vienos minties. „Mums jau nusibodo stabų ir šaltos medžiagos kultas. Mums jau nusibodo ilgus metus brukta ateizacija, kuri nualino tautos, o ypač jaunimo dvasią ir amžinųjų vertybių ilgesį. Mums būtina širdžių, minčių ir vargų vienybė. Šį tarpusavio meilės ir brolybės reikalą Jums nuolat primins ir mano vyskupiško herbo įrašas-šūkis: 'Pro unitate in Christo'." Baigdamas pamokslą vyskupas Juozas Preikšas pakvietė šv. Mišių aukoje kartu pasimelsti, kad visi darnioje gretoje vienas kitą paremdami ir palaikydami žengtų į mūsų tautos ir Bažnyčios dvasinį pavasarį. Besibaigiant šv. Mišioms, Panevėžio katedros klebono Juozo Antanaičio paprašytas, vyskupas Juozas Preikšas palaimino visus iškilmių dalyvius, Katedros parapiją ir Panevėžio vyskupiją. Po šv. Mišių Ingreso proga, naująjį Panevėžio vyskupijos apaštalinį administratorių pasveikino linkėdami Dievo palaimos ir apaštalikiško uolumo sambūrio „Caritas" atstovės, ateitininkai sendraugiai, moksleiviai, Panevėžio katedros jaunimas ir giesmininkai, jaunalietuviai ir Panevėžio vyskupijos klierikai, daugelio vyskupijos parapijų atstovai. Galingai skambėjo choro ir pilnutėlės katedros giedamas „Ilgiausių metų".

„Likčiau skolingas, jei netarčiau žodžio po šios dienos iškilmių", prabilo vyskupas Juozas Preikšas. „Visų pirma noriu nuoširdžiai padėkoti buvusiam Vyskupijos valdytojui prel. Dulksniui, kuris kaip sutarta, liks dirbti kurijoje pagelbininku, Generaliniu vikaru. Dėkoju mieliems broliams kunigams, dėkoju chorui už skambias giesmes, mielam jaunimui".

Ingreso iškilmių atsiminimui, vysk. Juozas Preikšas ir čia dalyvavę dvasininkai pasirašė Panevėžio katedros garbės knygoje.

SVETIMOJE SPAUDOJE APIE RINKIMUS SOV. SĄJUNGOJE

Tarptautinė spauda taip pat plačiai komentavo Sovietų Sąjungoje įvykusius liaudies deputatų rinkimus, aptardama jų rezultatų reikšmę ir galimas pasėkas. Apibendrinant komentarus, galima pasakyti, jog užsienio spauda laiko, kad rinkimai Sovietų Sąjungoje, nors nebuvo tikrai laisvi, nei demokratiški, vis dėlto paliudijo balsuotojų daugumos troškimą susilaukti tikro persitvarkymo ir daugiau demokratijos. Paryžiaus dienraštis „Le Figaro", pavyzdžiui, informacijas apie rinkimus pristato stambia antrašte: Plebiscitas už reformas! Italijos laikraščiai, iš savo pusės, rašo, kad didieji pralaimėtojai šiuose rinkimuose yra komunistų partijoje dar užsilikę reformų ir demokratizacijos priešininkai, sustabarėję biurokratai, vadinamoji „nomenklatūra", kuri dabar turės atsiskaityti už savo veiklą, už praeityje padarytąsias ir tebedaromas klaidas. Balsuotojai pasisakė už persitvarkymą ir demokratizaciją, rašo Romos dienraštis „Il Tempo". Komunistų partijos vadovybė negalės į tai neatsižvelgti, jei ji tikrai nori ir bus pajėgi toliau siekti tikro persitvarkymo. Tarptautinė spauda labai plačiai rašo apie latvių ir estų liaudies frontų ir lietuvių „Sąjūdžio" kandidatų išsikovotą įtikinančią pergalę prieš kompartijos atstovus, ypač gi tuos, kurie neparėmė lietuvių, latvių ir estų teisėtų reikalavimų autonomijos ir suvereniteto plotmėje. Nors dar ir neturėdami galimybės laisvai išreikšti savo valią, rašo spauda, pabaltiečiai vis dėlto paliudijo savo pasiryžimą atgauti jiems priklausančias teises, kurių niekada nebuvo atsižadėję.

Kaip pastebi didžioji spaudos agentūra „Associated Press", remdamasi vieno Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio veikėjo pareiškimu, Sąjūdžio kandidatų išsikovota pergalė reiškia, kad balsuotojai Lietuvoje, pasinaudodami rinkimų suteikta proga, dar kartą pasisakė už Lietuvos suverenumą ir nepriklausomybę. Sąjūdis yra populiarus, pridūrė jo atstovas, nes skelbia, kad lietuviai trokšta savarankiškai tvarkytis savame krašte ir nepriklausomai nuo kitų kurti Tėvynės ateitį. Pagal spaudos agentūrų informacijas, Lietuvoje iš trisdešimt devynių Sąjūdžio remiamų kandidatų, trisdešimt vienas jau yra išrinktas. Kiti Sąjūdžio kandidatai laimėjo prieš partinius oponentus, bet nesurinko absoliučios daugumos. Dėl to jie dalyvaus antrajame rinkimų rate, kuris turėtų įvykti už dviejų savaičių. Spaudos agentūros, kaip jau minėta, ypatingu būdu atkreipia dėmesį, kad Sąjūdžio kandidatai laimėjo net prieš pagrindinius komunistinės valdžios aparato atstovus.

Būdinga taip pat ir tai, kad Sąjūdžio remiami kandidatai laimėjo nepaisant to, kad valdžia įvairiais būdais trukdė jų rinkiminę kampaniją, dargi agitavo prieš Sąjūdį ir jo iškeltus kandidatus. Tarp Sąjūdžio ir valdžios kandidatų nebuvo jokio lygiateisiškumo. Tačiau balsuotojai, nepaisant visų trukdymų, aiškiai pasisakė, ką jie remia ir ko laukia iš išrinktųjų kandidatų.

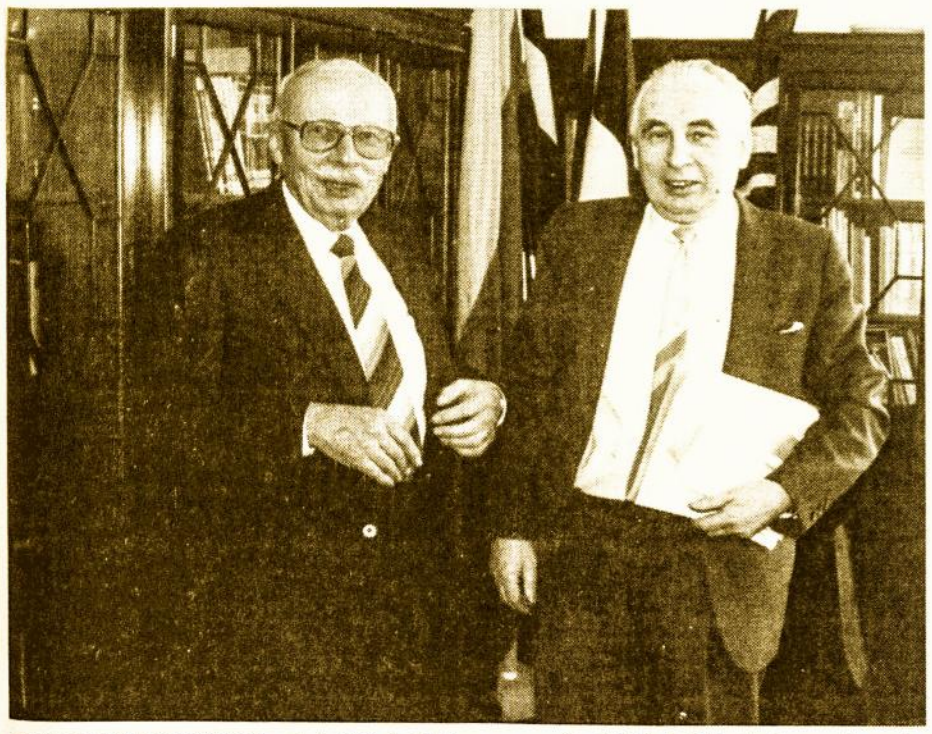

***EUROPOS LIETUVIO* redakcinio kolektyvo narys** (kairėje) **J. Blinstrubas su buvusiu Sąjungos ir LNB vicepirmininku Vl. Dargiu 41-jo suvažiavimo metu.**

Nuotrauka: **S. Štarkos**

LENKAI KELIA GALVAS

Širdį veriančius laiškus rašo bičiuliai iš Vilniaus. „Kazy, lenkai vėl atkuto ir kelia aukštai galvas — sako buv. Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos draugas. Juos kursto Vilniaus repatriantai, šimtais atvykdami aplankyti „lenkišką" Vilnių, tačiau nerasdami jame jokių lenkiškumo žymių, gal tik bažnyčiose ir kapinėse. Ekskursantai lanko „po prostemu" kalbančius gyventojus ir gimines ne tik Vilniuje, bet ir plačiose jo apylinkėse, sėdami neapykantos ir antagonizmo sėklas!"

Nesistebiu, nes skaitydamas gausią Lenkijos spaudą ir joje aprašytus Vilniaus įspūdžius, ne vieną kartą radau Lietuvos sostinę, atvaizduotą kaip šiaurės Europos lenkiškumo tvirtovę, pavadinant net ekskursantams lietuvius „te chamy Litwini" („Tygodnik Poušechny, Krokuva, 1988 m. sausio mėn. 31 d.). Toji neapykanta lietuviams dar labiau padidėjo įsteigus „Sąjūdžio" ir Lietuvos Laisvės Lygos organizacijas. Negana to. Štai sausio mėn. dviejuose laiškuose bičiuliai rašo, kad net deginamos Lietuvos vėliavos tose vietovėse, kur „tutejšai" sudaro daugumą, kartu metant lietuviams šovinizmo kaltę. Girdi, jie žemina Vilniuje ir Vilniaus krašte gyvenančius lenkus, rusus, gudus ir kt. mažumas.

Tačiau medaliai turi dvi puses.

Pasiunčiau „E.L." skaitytojams mano buv. istorijos mokytojo Vinco Martinkėno straipsnį mokyklų klausimu Vilniaus krašte. Šį kartą duodu Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos auklėtinio Izidoriaus Šimelionio rašinį, atspausdintą 1989 m. sausio mėn. 13 d. Vilniuje leidžiamam radio žiniaraštyje „Kalba Vilnius". Autorius Vilniaus krašto autochtonas (kiek prisimenu švenčioniškis) yra „didžiojo tėvynės karo" veteranas, išdirbęs 27 m. valstybiniame televizijos ir radijo komitete korespondentu. Lenkų okupacijos metu daugiausiai pasireiškęs radikaliai kairiose lietuviškose organizacijose. Jam yra labai gerai pažįstamas Vilniaus krašto lietuvių, lenkų, gudų, rusų žydų tautiniai klausimai bei šiandieninės Lenkijos ir „tutejšų" kėslai.

K. Baronas

PO TVR LAIDŲ

Pastaraisiais metais, ypač šį pavasarį, sukruto laikraščio „Červony štandar" ir Lietuvos radijo laidų lenkų kalba žurnalistai, reikšdami kiekviena proga savo nepasitenkinimą tariamu lenkų tautybės gyventojų teisių varžymu Vilniuje. Spausdinamos viena už kitą piktesnės publikacijos, transliuojami pasisakymai, interviu. Nekompetetingi autoriai šmeižia Lietuvos istorikus, kalbininkus, kultūros ir meno darbuotojus, rašytojus, žurnalistus visuomenės veikėjus, rašančius apie Vilniaus krašto praeitį ir dabartį. Šiame, tiesa, ne itin ilgame autorių sąraše vienas aktyviausių — Vilniaus pedagoginio instituto užsienio kalbų fakulteto prodekanas, germanistinės ir filosofijos Ivanas Tichonovičius. (Jis gimęs ir augęs bei mokslus išėjęs Tarybų Baltarusijoje.) I. Tichonovičius kategoriškai tvirtina (savo straipsniuose, susirinkimuose), kad Vilnija — tai lenkų žemė, nuo amžių jų gyvenama, o lietuviams vieta prie Volgos krantų. Dažniausiai tokie susirinkimai, kuriuose dalyvauja minėtas atvykėlis, tampa antilietuviškais ir priešvalstybiniais mitingais. Sukurstyti žmonės, o ypač jaunimas, kartais griebiasi net chuliganiškų veiksmų. Taip 1988 metų spalio mėn. 29 dieną Nemenčinės vidurinės mokyklos auklėtiniai Eugenijus Seliuninas, Edvardas Pšychodskis, Nikolajus Leončikas ir kiti sumušė šios mokyklos moksleivį Aldą Sakalauską, jo draugus. Aldui buvo sužeistas veidas, prakirsta lūpa. Tai patvirtino ir teismo medicinos ekspertai. Apie tuo metu šioje mokykloje buvusią neapykantos lietuviams atmosferą kalba ir toks faktas, kad šiose muštynėse dalyvavo ir mokytojos Kristinos Sadium sūnus, devintos klasės mokinys Morekas.

Lapkričio 12 dieną Maišiogalos tarybinio ūkio kultūros namuose įvykusiame žemdirbių ir moksleivių panašiame susirinkime Ivanas Tichonovičius vėl grūmojo visiems, koneveikė įžymų lietuvių mokslininką baltistą Z. Zinkevičių, rašytoją A. Čekuolį, reikalavo autonomijos lenkams Vilniuje. Šiam oratoriui tik nežymiai nusileidžia pats lenkų visuomenės Kultūros draugijos pirmininkas Janas Sinkievičius ir kiti panašiai nusiteikę veikėjai. Liūdniausia, kad nemaža jų dalis — inteligentai: Vilniaus rajono Ažulaukės vidurinės mokyklos mokytojas Z. Zdanovičius, nemenčinietis pedegogas J. Mincevičius, Vilniaus rajono Liaudies švietimo skyriaus inspektorė E. Čepulkovska. Daugelis jų niršta, kad Vilniaus ir kituose artimiausiuose rajonuose mažėja lenkiškų klasių. Tėvai noriau savo vaikus leidžia į rusų arba lietuvių kalbomis dėstomas mokyklas ar klases.

O kokios to priežastys, ir ar verta čia laužyti ietis? Dauguma vadinamųjų stalinistinių lenkų Vilniaus rajone (pagal 1979 metų gyventojų surašymo duomenis jų buvo 62.788) nemoka ir nekalba lenkiškai. Jų kasdienė gyvoji namų ir tarpusavio bendravimo kalba — baltarusiška tarmė „po prostu", todėl ir jų vaikams lengviau įkandama rusų kalba ir jos šie mokosi. Ir todėl, sakysime, inspektorė E. Čepulkova ir dauguma mokytojų polonistų veltui stengiasi, kad tėvai savo vaikus leistų į lenkiškas mokyklas.

Šia tema laikraštyje „Červony štandar" netrūksta publikacijų. Tiesą sakant, tam šis leidinys ir yra, kad gvildentų lenkų gyventojų politinius, kultūrinius, švietimo, socialinius ir kitus reikalus. Tik nereikia grūmoti ir įžeidinėti kitataučių. O kaltinimai lietuviams nepagrįsti — niekur užsienyje lenkai neturi plačių politinių ir pilietinių teisių kaip Lietuvoje. Štai kad ir kaimyninė Baltarusija. 1979 metų statistiniais duomenimis, ten yra 403169 lenkai ir nė vienos lenkiškos mokyklos, jokio kultūros židinio. Neturi tenykščiai lenkai nei laikraščių, nei televizijos, nei radijo laidų. Gal tai ir nenormalu, bet tai BTSR vyriausybės rūpestis.

Tuo tarpu net baltalenkių laikais visoje buvusioje Vilniaus—Trakų apskrityje lenkai neturėjo tiek mokyklų gimtąja kalba, kiek jų dabar veikia tik viename Vilniaus mieste. Šiuo metu šiame rajone yra 45 mokyklos. Buivydžių ir Eitniškių — pilnos vidurinės lenkų dėstomąja kalba. Dešimt trikalbių vidurinių mokyklų, kur yra lietuviškos, rusiškos ir lenkiškos klasės. Be to, įvairiose vietovėse veikia 16 lenkiškų devynmečių mokyklų ir dešimt pradinių lenkų— rusų tautybės vaikams. Deja, lietuviukai tokių privilegijų Vilniaus rajone neturi. Buivydiškių apylinkėje beveik pusė gyventojų — lietuviai. Savo vaikus jie vežioja į sostinės lietuviškas mokyklas. Tik praėjusį rudenį po didelių pastangų rajono Liaudies švietimo skyrius leido atidaryti pirmąsias lietuviškas klases Buivydiškių devynmetėje mokykloje, kuri iki šiol buvo skirta tik rusų ir lenkų tautybės vaikams. Sudervės devynmetė mokykla, — tik besimokantiems lenkų kalba, o šios gyvenvietės lietuvių ir rusų tautybės vaikus kolūkis vežioja į Avižienių trikalbę mokyklą. Visame rajone yra tik dvi grynai lietuviškos mokyklos — Marijampolio vidurinė ir Trakų Vokės devynmetė.

O ar įvertina vietiniai lenkai tai, ką jie turi?

Nors Vilniaus rajone yra apie 62 tūkstančiai lenkų tačiau savo gimtąją kalbą linkę mokytis tik 3,5 tūkstančio vaikų. (Nemaža jų dalis mokosi rusiškose mokyklose.) O lietuvių rajone gyvena apie 15 tūkstančių ir beveik pustrečio tūkstančio vaikų lanko lietuviškas klases! Tai kas ką skriaudžia Vilniaus rajone?

Nenormalu ir tai, kad iš 45 mokyklų Vilniaus rajone 35 vadovauja lenkų tautybės žmonės (nemaža jų dalis nemoka lietuvių kalbos).

Vietinėms taryboms taip pat vadovauja daugiausia lenkų tautybės žmonės. Iš 23 apylinkių vykdomųjų komitetų 18 pirmininkų yra lenkai. Nemenčinės miesto meras taip pat lenkas, nors ten gyvena ne mažiau kaip trečdalis lietuvių. Ir taip visą pokario laikotarpį. Tad Vilniaus rajone lietuviams tikrai nelengva dirbti, mokytis ir gyventi.

Ir dar šio to norėčiau paklausti savo gerbiamųjų oponentų. Jei Vilnijoje tiek daug lenkų, tai kodėl „Černovy štandar" mažiausiai skaitomas Respublikoje laikraštis. Iš 44 tūkstančių tiražo beveik pusė keliauja į Lenkiją. Tiesa, ir ten paklausos neturi: ilgai guli kioskuose, kol patenka į makulatūrą. Kaip minėjome, Vilniaus rajone priskaičiuojama apie 62 tūkstančius lenkų — tautybės gyventojų, o šį lakraštį užsiprenumeravę — kiek daugiau kaip penki tūkstančiai.

Vilnijos statistiniai lenkai taip pat mieliau prenumeruoja ir rajoninius laikraščius rusų kalba. „Draugystę" iš 62 tūkstančių lenkų savo kalba teskaito vos 3220. Tad kokie čia lenkai, jeigu jie neskaito spaudos savo kalba, o prenumeruoja laikraščius ta kalba, kuri jiems geriausiai suprantama, šiuo atveju — rusų. Ir kaip skamba minėtų veikėjų reikalavimas lenkų kalbą Vilniuje paskelbti valstybine?

Analogiška padėtis, beje, ir kituose šio krašto rajonuose. Šalčininkų rajone lenkais užrašyta apie 80 proc. gyventojų Tad kodėl rusų kalba rajono laikraščio „Lenino priesakai" tiražas 7,5 tūkstančio egzempliorių, o lenkišką leidinį užsisako tik 1476 skaitytojai. Dar įdomesnė padėtis Trakų rajone. Čia rajono laikraščio lenkų kalba spausdinama vos 690 egzempliorių, o 1979 metų statistiniais duomenimis, lenkais užsirašiusių čia — apie 20 tūkstančių.

Tad iš tiesų, kurgi tie lenkai Vilnijoje, kodėl jų dauguma vaikų nesilanko, nekalba ir neskaito lenkiškai? Juk beraščių Tarybų Sąjungoje jau seniai nėra. Ir kas juos skriaudžia? Iš kur ekstremistų neapykanta lietuviams, sudariusiems visas sąlygas tautinei savimonei, švietimui ir kultūrai plėtoti? Atsakymas vienas: dauguma tariamųjų lenkų — nutautėją lietuviai, katalikai. O šiems nuo labai senų laikų buvo tvirtinama: jei tu katalikas — privalai laikyti save lenku.

Tad dėl ko tas visas triukšmas?!

Izidorius Šimelionis

Vilniuje leidžiamas radijo biuletenis „Kalba Vilnius", 1989.I.13 d.

RYTŲ VOKIETIJOS VYSKUPAI LIETUVOJE

Vatikano radijo biuletenis pranešė, kad Lietuvos kardinolo Vincento Sladkevičiaus kvietimu, balandžio 28 d. Lietuvoje lankėsi Rytų Vokietijos vyskupų delegacija. Ją sudarė vadinamosios Berlyno vyskupų konferencijos nariai — Erfurto apaštalinis administratorius vyskupas Joachim Wanke, Schwerino apaštalinis administratorius vyskupas Theodor Hubrich, Drezdeno vyskupas augziliaras Georg Weinhold ir Berlyno vyskupų konferencijos generalinis sekretorius vyskupas Michelfeit. Prieš vykdami į Lietuvą, Rytų Vokietijos vyskupai lankėsi Maskvoje, kur buvo susitikę su rusų stačiatikių Bažnyčios atstovais. Vatikano radijo biuletenis primena, kad Rytų Vokietijos vyskupai paskutinį kartą Lietuvoje lankėsi 1981 m.

Europos LIETUVIS

EUROPE'S LITHUANIAN — Lithuanian Weekly

REGISTERED AS A NEWSPAPER AT THE POST OFFICE

Printed and Published by Lithuanian Association in Gt. Britain and Lithuanian House Ltd., 2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT. England

Tel.: 01-727 2470. Telex: 261947 SOS G. FAX: 01-727 3045

Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė

Prenumeratos kaina metams: Didžioje Britanijoje — 18 svarų;

Užsienyje — 22 svarai (Vokietijoje 70 DM) oro paštu.

Vienoj skilty įdėto skelbimo kaina 10.00 svarų už 25 mm. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau. Už laikraštyje kieno nors spausdinamų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės

Redaguoja redakcinis kolektyvas. Vyr. redaktorius Vladas Dargis.

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Lietuvių Kronika

KAS—KADA—KUR

Birželio 19 d. — priėmimas Britų Parlamento rūmuose. Priėmimo šeimininkas Tom Sackville MP; ruošia Baltų taryba D. Britanijoje. Įėjimas 11.00 sv.

Birželio 23-25 — Europos Lietuvių Dienos vasario 16 Gimnazijoje Hüttenfelde, V. Vokietijoje.

Liepos 7-10 dienomis — kraštų pirmininkų konferencija Vasario 16 gimnazijoje, Vokietijoje.

Liepos 29 iki rugpjūčio 5 d. — Jubiliejinė skautų stovykla Sodyboje.

Liepos 30 — rugpjūčio 6 d. — Europos Lietuviškųjų Studijų savaitė Švedijoje, Gotlando saloje.

AUKOS TAUTOS FONDUI

A.A. Adomo Petkevičiaus palikimas —200.00 sv.

Domininkas Jelinskas — 50.00 sv.

DBLS Wolverhamptono sk. — 50.00 sv.

DBLS Boltono sk. — 20.00 sv.

Škotijos Lietuvių Klubas — 25.00 sv.

DBLS Birminghamo sk. — 15.00 sv.

Birminghame aukojo: S. Štarka 5.00 sv., B. Simonaitis — 3.00 sv., K. Levandauskas, J. Tamošiūnas, M. Linkevičius ir P. Miknėnas po 2.50 sv., S. Jezerskis, P. Bukauskas po 2.00 sv., O. Boguckienė ir V. Remeika po 1.00 sv.

Viso Birminghame surinkta 24.00 sv.

Stoke-on-Trent aukojo: K. Kamarauskas, Br. Puodžiūnas, Z. Kalsevičius po 10.00 sv., Vl. Dargis, Pr. Balnys ir J. Aukštikalnis po 5.00 sv.

Viso Stoke-on-Trent surinkta 55.00 sv.

J. Pipynė — 5.00 sv.

Visiems aukotojams ir aukų rinkėjams nuoširdžiai dėkoja

TFA D. Britanijoje

SKAUTŲ STOVYKLA GILVELIO PARKE

„Geležinio Vilko" d-vė Londone, š.m. balandžio mėn. 21-23 dienomis ruošia savaitgalio stovyklą Gilvelio Parke, netoli Chingfordo. Visus maloniai kviečiu gausiai dalyvauti ir tuo pačiu aplankyti tą istorinę pasaulinę skautų „mokyklą".

Prašau atsivežti uniformą, darbo uniformą, miegmaišius, valgymui įrankius, rankšluostį ir kt.

Prašom registruotis pas d-vės draugininką ps. V. O'Brien, 66 James Lane, Leyton, London E10 6HL. Tel. 01-539 6749.

Prašom atvykti į Gilvelį penktadienį, 21-mo balandžio 20.00 val.

Dėl informacijų, kaip pasiekti stovyklavietę — rašykite ar telefonuokite Vincui O'Brien.

Iki pasimatymo Gilvelyje.

Budėkim, **s. S.B. Vaitkevičius**
LSS Europos Rajono Vadas

KELIONĖ Į LIETUVĄ
DAR YRA 10 VIETŲ

Liepos 22 — rugpjūčio 5 d., 14 dienų važiuojame į Lietuvą: 2 dienas praleisime Leningrade, o 12 dienų — Vilniuje.

Kelionės kaina 600 sv., įskaitant vizą ir draudimą. Užsirašantieji įmoka 100 svarų depozito.

Užsirašyti pas: J. Raišys, 119 Beech Ave., Acton, London W3. Tel. 01 740 8528

PADĖKA

Nuoširdi padėka Nottinghamo Lietuvių Moterų Draugijai, per F. Damoševičienę ir A. Važgauskienę, atsiuntusiai 50.00 sv. auką Jubiliejinei stovyklai paremti, su geriausiais linkėjimais sesėms ir broliams.

Mieloms ponioms didelis AČIŪ!

DBLS Sodybos skyrius per pirm. paaukojo 25.00 sv. skautų stovyklai. Mielam pirm., valdybai ir nariams skautiškas ačiū ir iki pasimatymo Sodyboje, skautų kalnelyje.

DBLS Boltono skyrius, per pirm. H. Vaineikį ir šiais metais nepamiršo mūsų skautaujančio jaunimo, atsiųsdami 10.00 sv. auką. Gerbiamam sk. pirm., valdybai ir nariams nuoširdus AČIŪ.

Pensininkas Algis Bieliūnas iš Stroudo iš savo menkų pensininko sutaupų, per s. kun. S. Matulį MIC, atsiuntė 3.00 sv. auką. Mielam A. Bieliūnui labai dėkojame ir pažadame ir toliau eiti skautiškuoju keliu, tarnaujant Dievui, Tėvynei ir Artimui.

Budime, **s. S.B. Vaitkevičius,**
LSS Europos Rajono Vadas

PRAŠYMAS

Norėčiau, kad buvę Petro Perkumo bendramoksliai Lietuvoje ar Italijoje — ypač tie buvę prie Jo mirties lovos Torine, Italijoje, 1937 m.: Dovydonis, Jaškulis, Liutkevičius, Šlikas, Laurinaitis, Melninkas, Matickis ir dar kiti — kitų Saleziečių įstaigų Italijoje lietuviai eksaluminai, parašytų savo paliudijimus svarbius Petro Perkumo Šventumo bylai užvesti.

Dėkoju: — kun. Petras Urbaitis, Via Colonna, 2, 00044 Frascati (Roma) Italia — tel. (06) 941 9004.

MANČESTERIS

FILATELISTŲ DRAUGIJA „VILNIUS"

Metinis Draugijos susirinkimas įvyks balandžio 22 d. 2 val. p.p. Mančesterio lietuvių klube, 121 Middleton Rd., Mančesteryje.

Visi lietuviai filatelistai ir kiti prijaučiantieji tautiečiai yra maloniai kviečiami šiame susirinkime gausiai dalyvauti.

Draugijos Valdyba.

PO SUVAŽIAVIMO

Balandžio 22 d., šeštadienį, 18 val DBLS Mančesterio skyriaus atstovė A. Podvoiskienė, padarys pranešimą apie suvažiavimo nutarimus, ateities planus ir bus išaiškinti visi mums rūpimi klausimai.

Prašome dalyvauti visus, ypač narius. Svarbu.

Skyriaus Valdyba

PAMALDOS

Rochdale — balandžio 23 d., 12.30 val.

Manchester — balandžio 30 d., 12.30 val.

Leicesteryje — balandžio 23 d., 13.30 val., Švč. Širdyje.

Nottinghame — balandžio 30 d., 11.15 val., Židinyje.

Coventryje — balandžio 30 d., 14 val., ŠV. Elžbietoje.

Whitnash — balandžio 30 d. 15.45 val. Šv. Juozape (Murcott Rd.).

BRADFORDAS

MOTINOS DIENOS MINĖJIMAS

Gegužės 7 d., sekmadienį, 15.30 val. Vyties klubo patalpose rengiame Motinos dienos minėjimą.

Programoje: A. Bučio paskaita, o meninę dalį atliks Nottinghamo „Rūta". Po to — kavutė.

Visi kviečiami gausiai dalyvauti.

Vyties klubo valdyba

VASARIO 16-TOS MINĖJIMAS

Vasario 18 d. Vasario 16-tos minėjime paskaitą skaitė Jonas Adomonis, pradėdamas nuo priešistorinės Lietuvos ir baigdamas pokarinių metų įvykiais. Vasario Šešioliktos aktas paminėtas, kaip visos istorijos eigoje įvykęs svarbus faktas.

Povilas Pucevičius per televizijos aparatą panaudojo savo juostelesištraukas iš „Aro" koncerto ir kai kurias scenas iš apsilankymo Lietuvoje.

Gausūs dalyviai pasivaišino I. ir A. Gerdžiūnų paruošta arbatėle ir skanėstais.

R. Karalius Tautos Fondui surinko 285.00 sv. aukų (įskaitant ir 150.00 sv. Vyties klubo auką).

Minėjimo programą pravedė S. Grybas.

MARGUČIŲ KONKURSE

Velykų II d. pirmąją premiją laimėjo Šilingaitė, antrąją — P. Pucevičius, o vaikų pirmąją — Preikšaitytė.

Pažymėtina, kad Švenčių proga dalyvavo daug narių ir svečių, visi pasivaišino I. Gerdžiūnienės paruoštais skanumynais. Konkursą pravedė P. Vasis.

SKYRIAUS SUSIRINKIMAS

Balandžio 2 d. buvo išrinkta nauja skyriaus valdyba, kuri tuojau pasiskirstė pareigomis: pirm. — S. Grybas, sekr. — J. Adomonis, kas. — V. Gurevičius, kand. — A. Traška.

Diskutuota skyriaus praeitų metų veikla, apie kurią plačiau papasakojo buvęs skyriaus pirmininkas F. Šilingas. Buvo stengiamasi pritraukti daugiau naujų narių ir surinkti nario mokestį. Daug pasidarbavo kasininkė Šilingaitė, tačiau, gaila, kad pakartotinai kviestame šiame susirinkime dalyvavo mažai narių. Dabartiniais įvykiais Lietuvoje ir išeivijos veikla ypatingai dabar reikėtų visiems daugiau domėtis.

Susirinkimui pirmininkavo S. Grybas, o sekretoriavo J. Adomonis.

DBLS ir LNB suvažiavime, balandžio 8-9 dienomis atstovavo: skyriui — S. Grybas, „Vyties" klubui — A. Bučys.

A-tas B.

ATITAISYMAS

Kovo 8 d. Europos Lietuvyje nr. 9, 4 psl. atspausdintame nekrologe padaryta klaida, vietoje: Nijolę Puodžiukaitytę — turėjo būti — Nijolę Puodžiukaitę. Už padarytą klaidą atsiprašome — *Red.*

LAIŠKAS JAKOVLEVUI

Dvylika naujai išrinktų Lietuvos vadinamų liaudies deputatų, kurių kandidatūras rėmė Persitvarkymo Sąjūdis, pasiuntė laišką sovietų kompartijos politbiuro nariui Aleksandrui Jakovlevui, vadovaujančiam Maskvoje sudarytai komisijai įvertinti 1939-jų metų sutartis su Vokietija ir jų pasekmes. Laiško autoriai atkreipia dėmesį, jog spaudoje buvo pranešta, kad Maskvoje sudarytoje komisijoje buvo svarstytas klausimas dėl galimybių paskelbti TSRS tarptautinės politikos dokumentus, liečiančius 1939-40 m. laikotarpį. „Dėl jum žinomų priežasčių, rašo Lietuvos deputatai, šis klausimas ypač jaudina Pabaltijį. Tam kad išvengti toli pasklidusių vertinimų, kad TSKP centro komitetas suinteresuotas slėpti faktinius dokumentus nuo visuomenės, prašome smulkiau painformuoti mus apie jūsų vadovaujamos komisijos poziciją dėl tolesnio tarptautinių sutarčių ir jų priedų, įeinančių į minimą periodą, pagarsinimo.

Laišką pasirašė: Antanas Buračas, Romas Gudaitis, Bronius Genzelis, Vytautas Landsbergis, Mečys Laurinkus, Vytautas Statulevičius, Marcelijus Martinaitis, Kazimieras Motieka, Romualdas Ozolas, Kazimiera Prunskienė, Vitas Tomkus ir Uoka.

METINIS SUVAŽIAVIMAS

(Atkelta iš 1 psl.

bendravimui ir bendradarbiavimui. Tačiau reikia dėti visas galimas pastangas mokyti jaunimą lietuviškai.

Sąjungos Taryba buvo raginama atidžiau kontroliuoti visą Sąjungos ir LNB veiklą.

Atstovų nuomone, finansinė parama Tėvynei turėtų būti iš vieno fondo, kuris pagal reikalą padėtų visokioms organizacijoms. Tačiau šiuo reikalu nutarimo suvažiavimas nepriėmė.

Buvo daug kritiškų pasisakymų svarstant LNB metinį balansą, pelno ir nuostolio sąskaitą ir pinigų rezervų apyvartą. Bendrovės direktoriai buvo kritikuojami dėl nepakankamos veiklos ir menkos kontrolės Sodyboje. Buvo daug pastabų ir pareiškimų dėl 10000 svarų gautų už „Malūno" (Sodyboje) pardavimą. Kadangi ši suma buvo nurašyta Sodybos remonto reikalams ir niekur nepažymėta apyskaitose, buvo nutarta 1988 m. apyskaitose 10-je pastaboje įnešti šią pataisą: „Sodybos remontui išleista suma buvo sumažinta 10000 svarų suma gauta, už „Malūno" pardavimą".

Suvažiavimo diskusijose daug laiko buvo pašvęsta Nidos spaustuvės reikalams. Iškilo klausimas kodėl savoje spaustuvėje nespausdinamas *Europos Lietuvis?*. Spaustuvės vedėjas Vl. Dargis paaiškino, kad nors šiam tikslui spaustuvinę mašiną ir turime, bet nėra žmogaus galinčio ją vartoti. Išmokyti naują darbininką užima daug laiko ir nėra garantijos, kad jis pasiliks dirbti, nes kitose spaustuvėse jis gali uždirbti daugiau. Visi su *Europos Lietuvio* leidimu surišti darbai yra atliekami Nidos spaustuvėje ir tik spausdinimas atliekamas kitur. Buvo iškeltas ir Sodybos pardavimo klausimas. Kai kurie atstovai siūlė Sodybą parduoti, nusipirkti kitą, kiek pigesnę ir mažesnę, o likusius pinigus investuoti ir palūkanas įnešti į atitinkamą fondą. Tačiau dauguma manė, kadangi nejudamo turto kaina vis kyla, Sodybos neparduoti. LNB direktoriai turi pasistengti ir sumaniau Sodybos reikalus tvarkyti.

Suvažiavimo pirmininkas J. Zokas padėkojo atstovams ir svečiams, linkėjo sėkmės lietuviškame darbe ir vylėsi, kad sekančiuose suvažiavimuose atstovai stengsis savo pasisakymuose ir diskusijose išlaikyti tam tikrą lygį, kuris mūsų veikloje ne tik yra reikalingas, bet ir yra labai svarbus, nes mus stebi svetimtaučiai, o jų parama mums gali būti labai reikalinga ateityje.

Suvažiavimas buvo baigtas Lietuvos himnu. **J.B.**

SKAITYTOJŲ LAIŠKAI

PRIE „CENOTAPHO" AR PRIE JALTOS AUKOMS PAMINKLO?

Europos Lietuvio nr. 13, kronikų puslapyje, kviečia Birželio Trėmimų minėjimo dieną eisenai prie Senotafo.

Kodėl gi prie Senotafo, o ne prie Jaltos aukoms paminklo? Ką norime tuo parodyti?

Aš tikrai tą dieną stovėsiu prie Jaltos aukoms paminklo. Kviečiu ir tave, broli, vardan tų tūkstančių tremties aukų ir tų tūkstančių nevardintų žemės kauburėlių Lietuvos pamiškėse, pasukti kartu su manim į Thurloe Place, South Kensington, prie Jaltos aukoms paminklo. Atsimink, kad Vakarai nė piršto nepajudino tų aukų kančioms sumažinti. **K. Vilkonis,** Anglija

Tai bent balsavimas!

Visuose suvažiavimuose būna keistenybių, ir paskutinis DBLS ir LNB neapsėjo be jų. Kas gali man tai paaiškinti? Buvęs LNB tarnautojas, kurį LNB direktorių valdyba atleido iš Sodybos vedėjo pareigų, buvo išrinktas į LNB direktorių valdybą, o spaustuvės vedėjas, kuris išvedė spaustuvę su pelnu, buvo pašalintas. Dar painiau pasidaro, kai pradedi galvoti, kad dabar Sodybai vadovaująs direktorius, kuris kaip LNB direktorių valdybos narys prisidėjo prie atleidimo buvusio Sodybos vedėjo, priklauso nuo naujai išrinkto LNB direktorių valdybos nario, turinčio teisę prižiūrėti Sodybos vedėją?

Noriu pridėti, kad aš visiškai nesiimu girti ar peikti asmenų, bet noriu susigaudyti esamoje padėtyje. Gal balsuotojai galėtų man padėti ir paaiškinti? **M.B.,** Anglija

PASAULYJE

Britanijoje didžiausioje futbolo žaidynių nelaimėje žuvo 94 žmonės

Balandžio 15 d., šeštadienį, Hillsborough stadijone, Šefilde, futbolo žaidynių metu įvyko didelė nelaimė.

Į jau ir taip perpildytą stadijono dalį, per neapsižiūrėjimą, buvo suleisti tūkstančiai kitų futbolo entuziastų, kurie verždamiesi į priekį prispaudė prie apsauginės tvoros jau ten esančius ir daugelį uždusino arba parkritusius mirtinai sumindė.

Žuvo 94 žmonės, daugiausiai jauni, ne kurie iš jų tebuvo vaikai. 56 yra sunkiai sužeisti, o iš jų 17 — gydomi pavojingai sergančiųjų palatoje.

Įvykiai Gruzijoje — įspėjimas Lietuvai?

Gorbačiovui grįžtant iš Londono į Maskvą, specialūs daliniai buvo pasiųsti į Gruziją, kad išvaikytų demonstruojančius, kurie reikalavo nepriklausomybės Gruzijai. Pagal pranešimus, demonstracijos vyko tvarkingai kol gatvėse nepasirodė sovietų tankai ir ginkluoti kariniai daliniai. Per susirėmimus žuvo apie 19 žmonių, daug sužeistų ir areštuotų. Kremlius tuoj ten pasiuntė užs. reikalų ministrą Ševardnadze, gruziną, kad atstatytų tvarką.

Gruzija, kuri yra viena iš turtingiausių sovietų respublikų, buvo kurį laiką (apie 1921 m.) nepriklausoma.

Neperseniausiai didelės demonstracijos vyko ir Pabaltijo valstybėse, ypač Lietuvoje. Mūsų tautiečiai mano, kad perestroika jau yra per toli pažengusi ir jau tankų Kremlius nebesiųs. Gal ir gruzinai panašiai galvojo?

Neaiški padėtis Namibijoje

JT kariniai daliniai (UNTAG) nepajėgė sulaikyti SWAPO partizanų, persikėlusių iš Angolos į Namibiją ir turėjo prašyti Pietų Afrikos pagalbos. Pietų Afrikai, Angolai ir Kubai pagaliau pavyko susitarti dėl SWAPO partizanų atsitraukimo, prižiūrimo D. Britanijos ir Australijos karių. SWAPO turi atiduoti ginklus ir sugrįžti į Angolą iki po lapkričio mėn. rinkimų. Nežiūrint to manoma, kad SWAPO vistiek laimės rinkimus.

Lenkija artėja prie demokratijos

Uždrausta organizacija Solidarumas pasirašė sutartį su Lenkijos vyriausybe ir atidarė duris vakarietiško, demokratiško stiliaus valdžiai. Susitarti privertė katastrofiška krašto ūkinė padėtis, kuriai pagerinti vyriausybei buvo reikalinga Solidarumo parama, o Solidarumo vadas Lech Walęsa, pasinaudodamas proga, labai išmintingai pravedė derybas.

Pagal susitarimą Solidarumas bus legalizuotas ir rinkimai į seimą įvyks birželio mėn. Į seimo žemuosius rūmus komunistai turės 65 procentus vietų, o visos kitos vietos bus laisvai pasirenkamos. Tačiau į aukštuosius seimo rūmus visos 100 vietų bus laisvai ir demokratiškai rinkimais užimtos. Kas įdomiausia, kad aukštieji rūmai galės vetuoti žemųjų rūmų nutarimus, o žemieji rūmai tegalės tai pakeisti dviem trečdaliais balsų dauguma, ko komunistai ten neturės. Sakoma, kad marksizmas Lenkijoje silpnėja ir kad sekantieji, po 4 metų, rinkimai bus visiškai laisvi ir demokratiški.

Gorbačiovui besilankant Havanoje ir Londone pastebėta, kad jam buvo lengviau susitarti su M. Thatcher negu su Fidel Castro. Sprendžiant iš nuotraukų, Gorbačiovas patiko ir D. Britanijos karalienei, kurią jis užsikvietė Maskvon į svečius.

Iš kitos pusės, Rumunija pateko į didelę nemalonę dėl žmogaus teisių laužymo. Prancūzija ir Vak. Vokietija jau atšaukė savo ambasadorius iš Bukarešto ir spėjama, kad ir kitos Bendros Rinkos valstybės tuo paseks.

Žydai puola Izraelio vadą

Izraelio premjerui Shamir lankantis Vašingtone, kur jis tarėsi su prezidentu Bušu, Amerikos žydai jį kritikavo už jo palestiniečių traktavimą ir nesikalbėjimą su PLO. Virš 200 žymių žydų vekėjų į „New York Times" įdėjo skelbimą, kuriame sakoma, kad Shamir politika yra nemorali ir pagrasino, kad Amerikos žydų milijoninė parama Izraeliui gali sumažėti. Šiuo metu apie 6.000 palestiniečių tebėra Izraelio kalėjimuose.